

İnternet Bağımlılığının Kimlik Kargaşası ve Benlik Saygısıyla İlişkisi: Ampirik Bir Değerlendirme

The Relationship of Internet Addiction with Identity Confusion and Self-Esteem: An Empirical Evaluation

Fikriye Çelik, Öğr. Gör. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi

E-posta: fcelik@cumhuriyet.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0003-1633-0357,

Ayşe Zeynep Akkoyun, Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi,

E-posta: aysezeynep.akkoyun@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0001-6742-8042

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Bağımlılık türleri arasında sayılıp bireyi sağlıklı bir kullanıma sürükleyen internet bağımlılığı bugünkü dijital dünyanın sorunu kabul edilmektedir. Kuşkusuz internet bağımlılığının ortaya çıkışı dinamik sorunlarda yaşanan artışa bağlı olarak gerçekleşmektedir. Patolojik internet kullanımı devamında seyreden bağımlılık; benlik saygısı ve kimlik kargaşası gibi psikodinamik sorunların eşlik ettiği bir tabloda kendini göstermektedir. Buna karşılık bu psikodinamik faktörlerin internet bağımlılığıyla ilişkiselğine yönelik literatürde yeterince araştırmanın yer almadığı görülmektedir. Alanyazındaki bahse konu açığı kapamaya yardımcı olacak veriler ortaya koyup internet bağımlılığının benlik saygısı ve kimlik kargaşasıyla ilişkisini aydınlatmayı amaçlayan bu ampirik çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak; sosyodemografik veri formu, Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) ve Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (YİBÖ) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Çalışma 200 katılımcıyla tamamlanmıştır. Çalışmada yaş, cinsiyet, medeni durum, üniversite eğitimi sırasında sene kaybı ve sosyal medya hesabı bulunup bulunmama durumuna göre YİBÖ ortalama puanı açısından gruplar arasında istatistiksel olarak kayda değer bir farklılık saptanmamıştır (her değişken için $p>0,05$). Ancak YİBÖ ile hem KDDA hem RBSÖ ortalama puanları arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı ilişki tespit edilmiştir (sırasıyla $p=0,000$, $r=0,550$; $p=0,000$, $r=0,376$). Ayrıca benlik saygısı derecesi ve kimlik kargaşasının varlığı/yokluğu durumuna göre YİBÖ ortalama puanı açısından gruplar arasında anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır (her iki değişken için $p=0,000$). Bununla birlikte YİBÖ'nün kesme değerleri dikkate alınarak yapılan karşılaştırmalarda da anlamlı sonuçlar elde edilmiştir ($p<0,05$). Ulaşılan bulguların ortaya koyduğu araştırma sonucuna göre; benlik saygısı ve kimlik kargaşası gibi psikodinamik faktörlerin kişinin internet bağımlılığında sürüklenmesinde etken rolü bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

internet bağımlılığı,
kimlik kargaşası, benlik saygısı

Abstract

Internet addiction, which is one of the types of addictions that lead individuals to an unhealthy use, is accepted as the problem of today's digital world. Undoubtedly, the emergence of Internet addiction is due to the increase in dynamic problems. Addiction resulting from pathological Internet use is accompanied by psychodynamic problems such as self-esteem and identity confusion. On the other hand, it is clear that there is not enough research in the literature about the relationship between these psychodynamic factors and Internet addiction. This empirical study, which aims to identify data that will help fill the gap in the literature and to shed light on the relationship between Internet addiction and self-esteem and identity confusion, was conducted on a sample of students from Sivas Cumhuriyet University Faculty of Communication students. In the study; data were obtained using the sociodemographic data form, Sense of Identity Assessment Tool (SIAT), Rosenberg Self-Esteem Scale (RSS), and Young Internet Addiction Scale (YIAS). The collected data were analyzed using the SPSS package program. In the study conducted with 200 participants, no statistically significant difference was found between the groups in terms of mean YIAS score by age, gender, marital status, loss of years during university education and whether or not they had a social media account ($p>0,05$ for each variable). However, a positive and statistically significant relationship was found between the YIAS and the mean scores of both SIAT and RESE ($p=0,000$, $r=0,550$; $p=0,000$, $r=0,376$, respectively). In addition, significant results were obtained between the groups in relation to the mean score of the YIAS as a function of the level of self-esteem and the presence or absence of identity confusion ($p=0,000$ for both variables). However, significant results were also obtained in the comparisons made by considering the cut-off values of the YIAS ($p<0,05$). According to the results of the research; psychodynamic factors such as self-esteem and identity confusion have an important role in Internet addiction.

Keywords:

internet addiction,
identity confusion, self-esteem

Başvuru Tarihi: 16.09.2022

Yayına Kabul Tarihi: 17.11.2022

Çelik, F., & Akkoyun, A. Z. (2022). İnternet bağımlılığının kimlik kargaşası ve benlik saygısıyla ilişkisi: ampirik bir değerlendirme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KIAD)*, (9), 141-153. DOI: 10.56676/kiad.1176320

Giriş

Sağlıksız internet kullanımıyla açıklanan internet bağımlılığı günümüz dünyasının önemli sorunlarından biridir. Tıpkı madde bağımlılığı sorunu yaşayan kişide gözlenen maddeye karşı koyamama durumunda olduğu gibi internet bağımlılığına sahip kişide de internet kullanımına yönelik yoğun bir arzunun varlığına rastlanmaktadır. İnternet dışı zaman ve mekânları birer kayıp olarak düşünen bahse konu bağımlılık içindeki birey internete sınırlı erişim ya da hiç erimeme halinde sinirlilik, tahammülsüzlük gibi bazı ruhsal yakınmaları deneyimlemektedir. Ayrıca internet bağımlısı kimse aşırı internet kullanımı dolayısıyla işlevselliklerinde belirgin kayıplar yaşamakta; sosyal ilişkilerinin bozulmasıyla karşı karşıya kalmaktadır (Arısoy, 2009, s. 55-67; Chiu, Lee ve Huang, 2004, s. 571-581).

İnternet bağımlılığının etiyojisine bakıldığında bu bağımlılığı gündeme getiren pek çok faktöre rastlanmaktadır. Bahsi geçen unsurlardan biri de bireysel faktörler başlığı altında ele alınan ve kişinin erken çocukluk yaşantılarıyla ilintili olan dinamik faktörlerdir. Benlik saygısı ve kimlik kavramları bu faktörlerin başında gelmektedir. Psikodinamik bir kavram olan benlik saygısını; kişinin benlik imgesi ile ideal benliği arasındaki farkı değerlendirmesi ya da kendini değerli hissetme düzeyi şeklinde tanımlamak mümkündür. Benlik saygısı, kişilik ve kimlik örgütlenmesinin ruhsal açıdan sağlıklı gelişebilmesi ve davranışların kontrol edilebilmesi için bireyin ihtiyaç duyduğu önemli bir unsurdur. Kimlik ise bir yandan kişiyi diğerlerinden ayıran yapılanmış göstergeler bütünü olarak anlam kazanırken diğer taraftan sosyal durumunu ifade ettiği bireyin varoluşsal gerçekliği kabul edilmektedir. Benlik ve kişilikle birlikte tamamlandığı düşünülen kimlik; “öznel bir bütünlük, tutarlılık ve süreklilik” göstermektedir (Aşkın, 2007, s. 213).

Süreklilik içinde gerçekleştiği düşünülen kimlik oluşum sürecinin başlangıcına ergenlik dönemi yerleştirilmektedir. Nitekim bu süreç kimlik keşfinde bulunan bireyin pek çok denemede bulunduğu anları içermektedir. Erikson’ın ergenliğin bitişiyle tamamlandığını ileri sürdüğü kimlik arama süreci Arnett’in (2000, s. 469) düşüncesinde devingenliğini yetişkinlik boyunca korumaktadır. Buna göre ergenlikten erişkinliğe geçiş; varoluşsal sorgulamalar içinde bulunan kişinin pek çok alanda kim olduğu sorusuna yanıt aradığı, aynılık ve sürekliliği tanımında barındıran kimlik duygusunun kazanıldığı önemli bir gelişimsel yaşam evresidir (Cote ve Levine, 1987, s. 273-325). Ergenlik dönemindeki arayışlar uygun biçimde ele alınıp bu dönemden geçen birey yeterince desteklenmediğinde, iç çatışmasını ruhsal yapısında sağlıklı bir şekilde çözümleyemeyerek kimlik kargaşası gibi önemli bir sorunla karşı karşıya kalmaktadır (Erikson, 1963). Kimlik kargaşası içinde bulunan birey kimliğini tanımlamayla ilgili problemler karşısında birçok psikopatolojiye açık hale gelmektedir. Keza internet bağımlılığı da böylece gündeme gelmektedir. Patolojik davranış biçimlerinden sağlıksız internet kullanımı kimlik kargaşasıyla pozitif yönlü bir ilerleme gösterirken benzer bir tablonun düşük benlik saygısına sahip kişi için de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira benlik saygısı düşük birey, ruhsal yapısında çatışma yaratan olaylara daha duyarlı olup bu kimselerin kaygı düzeyi yüksek, sosyal yaşama uyumsuzluk ya da patolojik davranış sergileme oranları da sıktır. Bu bilgiler kimlik yaratım sürecinin ergenlikle irtibatı çerçevesinde düşünüldüğünde; içinde

bulduğumuz internet merkezli çağa doğup dijital yerlileri oluşturan sınıfın ergenlikten erişkinliğe geçiş aşamasındaki durumu dikkat çekici olmaktadır. Dijital yerli sınıfın internetle ilişkiselliği ve kimlik yaratım sürecinin önemli bir aşamasında bulunması, araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde etken rol oynamıştır.

Bilindiği gibi patolojik internet kullanımı devamında seyreden internet bağımlılığı bugünün dünyasında evrensel bir görüntü vermektedir. Son yıllarda giderek artan aşırı internet kullanımı ve buna bağlı gelişen internet bağımlılığı akademinin gündemini de meşgul etmiş; konuya ilişkin araştırmaların sayısında artış gözlenmiştir. Buna karşılık kişiyi internet bağımlılığına sürükleyen psikodinamik faktörlerle ilgili çalışmalara henüz yeterince ağırlık verilmiş değildir. Bu anlamda bu araştırma literatürdeki bahse konu açığı kapamaya yardımcı olacak veriler ortaya koymayı öncelemiştir.

Çalışmada benlik saygısı ve kimlik kargaşası ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi sorgulamak amaçlanmıştır. Dijital yerliler sınıfını oluşturup internet yoğun bir hayata doğan üniversite öğrencileri araştırmanın evrenini oluştururken Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri araştırmaya örneklem teşkil etmiştir. Nicel karaktere sahip araştırmada anket tasarımına başvurulmuştur. Sosyodemografik veri formu, Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) ve Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (YİBÖ) kullanılan araştırmada elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Ulaşılan bulguların öğrencileri internet bağımlılığına sürükleyen dinamik faktörleri saptamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Metodu

Tanımlayıcı ve kesitsel olarak tasarlanmış olan bu çalışma 4-30 Nisan 2022 tarihleri arasında 2021-2022 eğitim öğretim yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin katılımıyla gerçekleşmiştir. Araştırmaya başlamadan önce Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 30/03/2022 tarihli ve 30 nolu karar sayılı Etik Kurul onayı alınmıştır. Çalışma verileri; COVID-19 pandemisi sebebiyle çevrimiçi hazırlanan link aracılığıyla toplanmış olup linkte yer alan ölçekler sosyodemografik veri formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği (YİBÖ) ve Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA)'dır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapıldıktan sonra birçok araştırmada ölçüm aracı olarak kullanılmıştır. Ülkemizde ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Çuhadaroğlu tarafından yapılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, çoktan seçmeli 10 sorudan oluşan bir öz-bildirim ölçeğidir. Ölçekten 0-1 puan alanların "yüksek"; 2-4 puan alanların "orta" ve 5-6 puan alanların "düşük" benlik saygısına sahip oldukları kabul edilir (Çuhadaroğlu, 1986).

Kimlik Durumu Değerlendirme Aracı; Erikson'un kimlik gelişimi kavramları temelinde geliştirilmiş 28 soruluk bir öz-bildirim ölçeğidir. Sorular beşli likert skalası

üzerinde yanıtlanıp ölçekten alınabilecek toplam skor 28 ile 140 arasında değişebilmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları üniversite öğrencilerinde yapılmış olup ölçeğin kimlik için kesim noktası 70 puan olarak belirlenmiştir (Dereboy, Dereboy, Coşkun ve Coşkun, 1994, s. 61-69). Yüksek skorlar kimlik kargaşasıyla bağlantılı yaşantıların yoğunluğunu düşündürmektedir.

Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği; internet bağımlılığı düzeyini ölçmek amacıyla Kimberly Young (1996) tarafından geliştirilmiş 20 maddelik altılı likert tipi bir ölçektir. Bayraktar tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan ölçeğin sonuçlarını değerlendirmek için Young tarafından sunulan kriterler dikkate alınmıştır. Ölçeğin alt ölçekleri olmayıp, katılımcılar ölçekten alınan puana göre 3 gruba ayrılmıştır. Ölçekten alınan puan; 20-49 arasındaysa belirti göstermeyen grup, 50-79 puan arasındaysa sınır belirti gösteren (olası bağımlı) grup ve 80-100 puan arasındaysa patolojik internet kullanımı (bağımlı) grup şeklinde adlandırılmıştır (Bayraktar, 2001; Young, 2004, s. 402-441).

Verinin tanımlayıcı istatistiklerinde ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek medyan değerleri kullanılmıştır. Değişkenlerin dağılımı Kolmogorov Simirnov testi ile kontrol edilmiştir. Nicel verilerin analizinde Mann-Whitney U testine başvurulmuştur. Nitel verilerin analizinde Ki Kare test; ki kare koşulları sağlanmadığındaysa Fischer Exact test tercih edilmiştir. Korelasyon analizinde Sperman korelasyon analizi yapılmıştır. Analizlerde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın örneklemini 200 kişiden oluşmuştur. Katılımcıların %53'ü kadın (n=106), %47'si erkektir (n=94). Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında; 192 kişinin bekâr, 7 kişinin evli, 1 kişinin ise boşanmış veya dul olduğu görülmüştür. İstatistiksel analize tabi tutulamayan boşanmış veya dul kişi bekâr gruba dâhil edilmiş; böylece bekâr öğrencilerin sayısı 193'e (%96,5) yükselmiştir.

Örneklemin yaş aralığı 18-57'dir ($E_{yaş}=22,22$, $SD=4,531$). Yaşlar kategorize edildiğindeyse; 136 kişinin (%68) 18-22 yaş aralığında, 59 kişinin (%29,5) 23-27 yaş aralığında ve 5 kişinin (%2,5) 28-57 yaş aralığında olduğu görülmüştür.

Katılımcıların 46'sı (%23) üniversite öğrenimi sırasında sene kaybına uğrarken 154 kişide (%77) yıl kaybı olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların herhangi bir sosyal medya hesabı olup olmadığı sorgulandığındaysa; 191 kişi (%95,5) sosyal medya hesabı bulunduğunu belirtirken 9 kişi (%4,5) sosyal medya hesabına sahip olmadığı seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların YİBÖ'den aldığı ortalama puanının $33,97\pm 18,591$ olduğu görülmüştür. YİBÖ'nin kesme değerleri dikkate alındığında; katılımcıların %83'ünün (n=166) internet bağımlılığı açısından belirti göstermediği, %12,5'inin (n=25) sınır belirti gösterip olası bağımlı grubunu oluşturduğu, %4,5'inin ise (n=9) patolojik internet kullanımının bulunduğu yani internet bağımlısı olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin RBSÖ'den aldığı ortalama puan $1,68 \pm 1,588$ olarak saptanmıştır. Ölçeğin kesme değerine göre benlik saygısı düşük, orta ve yüksek olarak sınıflandırıldığındaysa; 115 kişinin (%57,5) yüksek, 66 kişinin (%33) orta, 19 kişinin (%9,5) ise düşük benlik saygısına sahip olduğu gözlenmiştir.

Katılımcıların KDDA'dan aldığı ortalama puan $66,38 \pm 23,357$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin kesme değerine göre kimlik kargaşası olup olmadığı sorgulanan öğrencilerde kimlik kargaşası bulunmayanlar %65,5'lik (n=131) bir orana sahipken %34,5'lik (n=69) kesimde kimlik kargaşasının varlığına rastlanmıştır.

Sosyodemografik veri formunda yer alan cinsiyet, kategorize yaş, medeni durum, sene kaybının olup olmaması ve sosyal medya hesabının bulunup bulunmaması şeklindeki değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığını kontrol için Shapiro-Wilk Testi uygulanmış; değişkenlerin normal dağılmadığı görülmüştür (her bir değişken için $p=0,000$). Benzer şekilde katılımcıların YİBÖ, RBSÖ ve KDDA'dan aldığı puanlar ile kimlik kargaşası durumu, benlik saygısı ve internet bağımlılığı düzeylerinin dağılımı Shapiro-Wilk Testiyle kontrol edildiğinde de değişkenlerde normal dağılım görülmemiştir (her bir değişken için $p=0,000$). Buradan hareketle verilerin analizine Mann-Whitney, Kruskal-Wallis, Oneway ANOVA ve Tamhane gibi nonparametrik testlerle devam edilmiştir.

Çalışmada kadınlar erkeklere göre YİBÖ'den daha düşük puan almıştır (Tablo 1). Ancak cinsiyete göre YİBÖ'den alınan ortalama puanların karşılaştırılması sonucunda kadın ve erkekler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır ($p=0,802$). Cinsiyete göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında da gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p=0,737$).

Kategorize yaşa göre öğrencilerin YİBÖ'den aldığı ortalama puanlara bakıldığında; en yüksek puanı 28-57 yaş aralığındakiler alırken en düşük puanın 23-27 yaş aralığındakilere ait olduğu gözlenmiştir (Tablo 1). Kategorize yaş değişkenine göre YİBÖ'den alınan ortalama puanlar karşılaştırıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p=0,333$). Kategorize edilmiş yaş değişkenine göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında da gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,846$).

Çalışmada üniversite eğitimi sırasında sene kaybı olanların olmayanlara göre YİBÖ'den daha yüksek puan aldığı görülmüştür (Tablo 1). Ancak sene kaybı olup olmaması durumuna göre YİBÖ'den alınan ortalama puanlar karşılaştırıldığında; bu iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p=0,229$). Öğrencilerin sene kaybı olup olmaması değişkenine göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında da gruplar arasında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=0,991$).

Çalışmada sosyal medya hesabı olanların olmayanlara göre YİBÖ'den daha yüksek puan aldığı görülmüştür (Tablo 1). Sosyal medya hesabı olup olmaması durumuna göre YİBÖ'den alınan ortalama puanlar karşılaştırıldığında; bu iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p=0,195$). Öğrencilerin sosyal medya hesabı olup olmaması değişkenine göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında da gruplar

arasında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=0,408$).

Tablo-1: Bağımsız Değişkenlere Göre YİBÖ Toplam Puanlarının Farklılaşması

Değişkenler		YİBÖ		
		Std. Deviation	p	
Cinsiyet	Kadın	33,44	17,575	0,802
	Erkek	34,56	19,753	
Kategorize yaş	18-22	34,97	18,394	0,333
	23-27	31,44	17,047	
	28-57	36,60	37,753	
	Evli	41,57	30,094	
Sene kaybı	Var	36,17	17,643	0,229
	Yok	33,31	18,871	
Sosyal medya hesabı	Var	34,22	17,966	0,195
	Yok	29,67	30,684	
Kimlik kargaşası	Var	46,86	21,710	0,000
	Yok	27,18	12,166	
Benlik saygısı derecesi	Yüksek	27,81	12,462	0,000
	Orta	36,02	15,274	
	Düşük	64,16	27,845	

YİBÖ'den alınan ortalama puan ile RBSÖ'den alınan ortalama puan arasındaki ilişkiye bakıldığında; ölçekler arasında 0,01 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiş, bu ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu görülmüştür ($p=0,000$, $r=0,376$).

Çalışmada İnternet bağımlılığı açısından belirti göstermeyen, sınır belirti gösteren ve patolojik internet kullanımı olanların RBSÖ'den aldığı ortalama puanlarının ve standart sapmalarının sırasıyla $1,32\pm 1,308$, $2,80\pm 1,472$, $5,22\pm 0,441$ olduğu görülmüştür. RBSÖ toplam puanına göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p=0,000$). Bahsi geçen farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna dair analiz sonuçları Tablo 2'de belirtilmiştir. Buna göre patolojik internet kullanımı olanlar sınır belirti gösterenler ve belirti göstermeyenlere, sınır belirti gösterenler de belirti göstermeyenlere göre RBSÖ'den daha yüksek puanlar almıştır. Ancak belirti göstermeyenlerin hem sınır belirti gösterenlere hem de patolojik internet kullanımı olanlara göre RBSÖ'den daha düşük puanlar aldığı tespit edilmiştir.

Tablo-2: İnternet Bağımlılığı Derecesine Göre RSBÖ Toplam Puanının Farklılaşması

İnternet bağımlılığının derecesi		RBSÖ		
		Std. Error	P	
Belirti göstermeyen	Sınır belirti gösteren (olası bağımlı)	-29,882	4,148	0,000
	Patolojik internet kullanımı (bağımlı)	-47,260	7,354	0,000
Sınır belirti gösteren (olası bağımlı)	Belirti göstermeyen	29,882	4,148	0,000
	Patolojik internet kullanımı (bağımlı)	-17,378	8,178	0,000
Patolojik internet kullanımı (bağımlı)	Belirti göstermeyen	47,260	7,354	0,000
	Sınır belirti gösteren (olası bağımlı)	17,378	8,178	0,000

Benlik saygısı derecesine göre YİBÖ' den alınan ortalama puanlar karşılaştırıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p=0,000$). Bahsi geçen farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek olanların hem orta hem düşük benlik saygısı olanlara; benlik saygısı orta olanların da düşük benlik saygısına sahip olanlara göre YİBÖ'den daha düşük puan aldığı görülmüştür.

Tablo-3: Katılımcıların Benlik Saygısı Derecesine Göre YİBÖ Toplam Puanının Farklılaşması

Benlik saygısı derecesi		YİBÖ		
		Std. Error	P	
Yüksek	Orta	-8,206	2,210	0,001
	Düşük	-36,349	6,493	0,000
Orta	Yüksek	8,206	2,210	0,001
	Düşük	-28,143	6,659	0,001
Düşük	Yüksek	36,349	6,493	0,000
	Orta	28,143	6,659	0,001

YİBÖ'den alınan ortalama puan ile KDDA'dan alınan ortalama puan arasındaki ilişkiye bakıldığında; ölçekler arasında 0,01 düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiş; bu ilişkinin orta düzeyde ve pozitif yönde olduğu görülmüştür ($p=0,000$, $r=0,550$).

KDDA toplam puanına göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p=0,000$). İnternet bağımlılığı açısından belirti göstermeyen, sınır belirti gösteren ve patolojik internet kullanımı olanların KDDA'dan aldığı ortalama puanlarının ve standart sapmalarının sırasıyla $60,52 \pm 19,113$, $90,40 \pm 19,367$, $107,78 \pm 21,609$ şeklinde olduğu görülmüştür. Bahsi geçen farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin analiz sonuçlarıysa Tablo

3'te belirtilmiştir. Buna göre patolojik internet kullanımı olanlar sınır belirti gösterenler ve belirti göstermeyenlere, sınır belirti gösterenler de belirti göstermeyenlere göre KDDA'dan daha yüksek puanlar almıştır. Ancak sınır belirti gösterenler ile patolojik internet kullanımı olanlar arasında KDDA toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo-4: İnternet Bağımlılığı Derecesine Göre KDDA Toplam Puanının Farklılaşması

İnternet bağımlılığının derecesi		KDDA		
		Std. Error	P	
Belirti göstermeyen	Sınır belirti gösteren (olası bağımlı)	-1,481	0,311	0,000
	Patolojik internet kullanımı (bağımlı)	-3,903	0,179	0,000
Sınır belirti gösteren (olası bağımlı)	Belirti göstermeyen	1,481	0,311	0,000
	Patolojik internet kullanımı (bağımlı)	-2,422	0,329	0,152
Patolojik internet kullanımı (bağımlı)	Belirti göstermeyen	3,903	0,179	0,000
	Sınır belirti gösteren (olası bağımlı)	2,422	0,329	0,152

Kimlik kargaşası bulunup bulunmaması durumuna göre YİBÖ'den alınan ortalama puanlar karşılaştırıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p=0,000$). Kimlik kargaşası olanların olmayanlara göre YİBÖ'den daha yüksek puan aldığı görülmüştür (Tablo 1).

Kimlik kargaşasının olup olmasına göre internet bağımlılığı derecesinin dağılımına bakıldığında; kimlik kargaşası olmayanların %97,7'sinin internet bağımlılığı açısından belirti göstermediği, %2,3'ünün belirti verdiği görülmüş; bununla birlikte hiçbirinde patolojik internet kullanımının varlığına rastlanmamıştır.

Kimlik kargaşası bulunanların %55,1'lik kesimi internet bağımlılığı açısından belirti göstermeyenler olurken %31,9'luk bir oran sınır belirti gösterenlere ait olup %13'lük kısmın patolojik internet kullananlardan oluştuğu görülmüştür. Ayrıca internet bağımlılığı açısından belirti göstermeyenlerin %77,1'inde, sınır belirti gösterenlerin %12'sinde, patolojik internet kullananların %0'ında kimlik kargaşası olmadığı saptanmıştır. Kimlik kargaşası olup olmaması durumuna göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında; gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p=0,000$). Bu farklılık internet bağımlılığı açısından belirti göstermeyenler ile hem sınır belirti gösterenler hem de patolojik internet kullanımı olanlar arasında ortaya çıkmıştır (sırasıyla $p=0,000$; $0,000$). Ancak patolojik internet kullanımı ile sınır belirti gösterenler arasında kimlik kargaşasının olup olmaması durumuna göre böyle bir farklılık tespit edilmemiştir ($p=0,229$).

Son olarak çalışmanın güvenilirliğine bakılmış; Cronbach's alpha değerinin 0,797 olduğu görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Yaşadığımız çağı karakterize eden internet eksenli gündelik hayatın sürdürülebilirliği internet merkezli hayatlara yol açmaktadır. Nitekim giderek artan internet kullanımı bağımlılıkla sonuçlanan bir tabloyu da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte internet bağımlılığı içindeki netlessfobik birey zamanla sanal bir kimlik inşasında bulunmayı seçmekte; bu tercih doğal bir seyir göstermektedir. Zira birey kişilik ve kimlik yaratım sürecinde birtakım unsurlara ihtiyaç duymaktadır. Bu unsurlardan yeterince yararlanamamak benlik saygısının oluşturulamaması, gerilemesi ya da yitirilmesine kapı aralamaktadır. Kimlik ve kişilik örgütlenmesi sağlıklı gerçekleşemediğinde ise belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Kimlik kargaşasına sürüklenen kişi belirsizliği ortadan kaldırmak için ihtiyaç duyduğu faktörlerin yerini dijital dünyanın sunduğu sanal imkânlarla doldurmaktadır. Çağın insanının kimlik gelişim sürecine paydaşlık eden faktörlerin başına internetin yerleştiği bilinen bir gerçektir. Böylece internet ortamında yeni bir sosyal varlık olma halini deneyimleyen insan toplum yapısını da etkilemekte/belirlemektedir.

Bilindiği gibi kimlik; kültür ve toplumun ortak bir çıktısı olarak anlam kazanmaktadır. Kimlik inşasının diyalektik bir sürece işaret ettiğine ise kuşku yoktur. Buna göre kültür ve toplumun yön verdiği bir kimlik yaratım sürecinden bahsedilmekle birlikte ortaya çıkan kimlikten etkilenen bir kültür ve toplumsal yapının varlığından da söz etmek mümkündür. Zira toplum bir insan ürünüdür; nesnel bir gerçekliktir. İnsan ise biyopsikososyal bir varlıktır (Berger ve Luckmann, 1991, s. 79). Sosyal dünyayı bu unsurlar etrafında düşünmek kimliğin önemini anlamayı kolaylaştırmaktadır. Bu durumla internet kullanım ve alışkanlıklarının kimlik üzerindeki etkisi birlikte düşünüldüğünde; kimlik kargaşası ve yitirilen ya da azalan benlik saygısından doğan yeni ve patolojik davranış biçimi olarak internet bağımlılığı bir çeşit döngü içinde birey, toplum ve sosyal dünyayı etkisi altına almaktadır.

İnternet bağımlılığının psikodinamik faktörlerle ilişkisine ışık tutan bu araştırmada bahse konu irtibatı kanıtlamaya yardımcı verilere ulaşılmıştır. Elde edilen bulguların benzer örneklem grubuyla yapılan başka çalışma sonuçlarıyla tutarlı olduğu görülmüştür. Örneğin; üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığını ölçen bir çalışmada belirti göstermeyen, sınır belirti gösteren ve patolojik internet kullanımı olanların oranları sırasıyla %88,7, 10,1 ve 1,2 olarak bildirilmiştir (Kır ve Sulak, 2014, s. 150-167). Üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısında problemlerle internet kullanımının olduğu saptanmıştır (Demirbaş, 2016, s.105). Benzer biçimde İngiltere'de öğrenim gören 2257 üniversite öğrencisiyle yapılarak internet bağımlılığı oranını %3,2 olarak bildiren başka bir araştırma sonucunun da bu çalışmada ulaşılan verilerle anlamlı bir yakınlık ortaya koyduğunu söylemek mümkündür (Kuss, Griffiths ve Binder, 2013, s. 959-966).

Çalışmada cinsiyetin internet bağımlılığı derecesine etki eden bir faktör olmadığı tespit edilirken bu sonucun literatürle uyumlu olduğu görülmüştür (Can, Demir ve Yirci,

2018, s. 145-163; Baz, 2019, s. 209-220; Taçyıldız, 2010; Şahin, 2014). Aynı şekilde internet bağımlılığı derecesiyle yaş arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır; bu sonuç da literatürle uyumludur (Baz, 2019, 209-220). Çalışmada medeni durum, üniversite eğitimi sırasında sene kaybı olup olmaması ve sosyal medya hesabının bulunup bulunmaması durumuna göre internet bağımlılığı derecesi karşılaştırıldığında; karşılaştırılan hiçbir değişkenin bu açılardan farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, sosyal medya hesabının olup olmaması da dâhil olmak üzere, sosyodemografik veri formuyla sorgulanan değişkenlerin internet bağımlılığı açısından risk teşkil etmediği şeklinde yorumlanmıştır.

Araştırmada başvurulan öğrenciler özelinde benlik saygısı düzeyiyle internet bağımlılığı seviyesi arasında orta düzeyde bir ilişkiye rastlanmıştır. Sonuç literatürle uyumludur (Demirbaş, 2016, s.105; Kalender, 2019, s. 773-787; Stieger ve Burger, 2010, s. 681-688; Aydın ve Sarı, 2011, s. 3500-3505). İnternet bağımlılığı açısından belirti göstermeyen, sınır belirti gösteren ve patolojik internet kullanımı olanlar şeklinde ayrılan katılımcılardan patolojik internet kullanımı olanların gerek sınır belirti gösteren gerek belirti göstermeyenlere göre benlik saygısı düzeyi en düşük grubu oluşturduğu görülmüştür. Bulgular; benlik saygısı düzeyi azaldıkça kişinin internet bağımlılığına sürüklenme ihtimalinin arttığını ve yüksek benlik saygısının kişiyi internet bağımlılığına karşı koruyucu, düşük benlik saygısının ise bu açıdan risk faktörü olduğunu düşündürmüştür. Nitekim bilindiği gibi benlik saygısı düşük kişiler ikili ilişkilerde sorun yaşamaktadır. Bu gibi kimselere sosyal hayattaki sorunlardan kaçma imkânı sağlayan ortam ise çoğu zaman internet olmaktadır (Seyhan ve Zincir, 2009, s. 7-24; Young, 1999, s. 19-31). Başka bir deyişle; benlik saygısı düşük kişi bahsi geçen sorunlardan kaynaklı olarak diğer insanlarla iletişimde bulunmak yerine yüz yüze etkileşimi gerektirmeyen sosyalleşme aracı sanal ortamı tercih etmektedir (Niemz, Griffiths ve Banyard, 2005, s. 562-570). Buna karşılık ilgili literatür incelendiğinde benlik saygısının internet bağımlılığı üzerindeki etkisiyle ilgili çelişkili sonuçlara rastlanmakta; kimi araştırmacıların benlik saygısıyla internet bağımlılığı arasında herhangi bir ilişkiselliğin söz konusu olmadığına yönelik yaptığı vurgu dikkat çekmektedir (Totan, Ercan ve Öztürk, 2019, s. 20-35; Çelik ve Odacı, 2011; Eroğlu ve Bayraktar, 2017, s. 184-199). Buradan hareketle konuyla ilgili kesin sonuçlara ulaşmak için farklı çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtmekte yarar görülmektedir.

Araştırmada katılımcıların kimlik duygusuyla ilgili problemleri arttıkça internet bağımlılığına yatkın bir pozisyonda yer aldığı; bu ilişkinin orta düzeyli olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgu; kimlik duygusuyla ilişkili sorunları internet bağımlılığına sürükleyebilen bir faktör olarak düşündürmüştür. Nitekim kimlik duygusuyla ilişkili problemleri en fazla olan grup patolojik internet kullanımı olan katılımcılardan oluşurken; kimlik duygusu sorunu en az olan grubu internet bağımlılığı açısından belirti göstermeyenlerin oluşturduğu saptanmıştır. Bir başka ifadeyle; patolojik internet kullanımı olanların hem sınır belirti gösteren hem de belirti göstermeyenlere göre, sınır belirti gösterenlerin de belirti göstermeyenlere göre kimlik duygusuyla ilişkili problemlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Ancak bununla birlikte sınır belirti gösterenler ile patolojik internet kullanımı olanların benzer düzeyde kimlik duygusuyla ilişkili problem yaşadığı gözlenmiştir. Bu sonuçlar; internet bağımlılığı açısından belirtinin varlığını etkileyen kimlik duygusuyla ilişkili problemlerin, bağımlılık belirtisi gösterenler arasında olası

bağımlılar ile bağımlıları ayırt edecek bir veri sunmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Yani sıra bilindiği kadarıyla literatürde internet bağımlılığı ve kimlik duygusuyla ilgili sorunlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili kesin veriler ortaya koymak için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmada internet bağımlılığıyla ilişkiselliği sorgulanan bir başka faktör de kimlik kargaşası olmuştur; kimlik kargaşası içinde bulunan kişilerde internet bağımlılığına yatkınlık tespit edilmiştir. Benzer şekilde kimlik kargaşası olmayanların hiçbirinde patolojik internet kullanımı görülmemiştir. İnternet bağımlılığı açısından belirti göstermeyenlerde hem sınır belirti gösterenlere hem patolojik internet kullanımı olanlara göre daha az oranda kimlik kargaşasının olduğu görülmüştür. Ancak sınır belirti gösterenler ve patolojik internet kullanımı olanların kimlik kargaşası oranlarının benzer düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu veriler; internet bağımlılığını gösteren belirtide etkisi bulunan kimlik kargaşasının, belirti verenler arasında olası bağımlılar ile bağımlıları ayırt edecek nitelikte olmadığını akla getirmiştir. Kimlik kargaşasının kimlik duygusuyla ilişkili önemli problemlerden biri olduğu bilinmektedir. Buna karşılık literatürde kimlik kargaşasının internet bağımlılığı üzerine etkisini inceleyen çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu itibarla bu çalışmanın alanyazında konuya ilişkin açığı kapatmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Cronbach's alpha değeri dikkate alındığında; çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılığının güvenilir düzeyde olduğunu da belirtmekte yarar vardır.

Sonuç olarak; benlik saygısında azalma, kimlik kargaşası ve benzer kimlik eksenli problemlerin internet bağımlılığı açısından risk teşkil ettiğini söylemek mümkündür. Buna ilave olarak çalışmanın kısıtlılıkları ulaşılan bulguları dikkatli biçimde yorumlamanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Araştırma tek merkezli olduğu için sonuçları bütün topluma genellemek doğru değildir. Ayrıca diğer anket çalışmaları için geçerli kısıtlılıklar bu çalışma için de geçerlidir. Bununla birlikte internet bağımlılığının dinamik nedenlerine eğilen çalışmaların görece daha az sayıda oluşu, dinamik sorunlardan biri olarak kimlik kargaşasını konu edinen bir araştırmanın henüz literatürde yer almayışı ise çalışmanın olumlu yönü kabul edilmelidir.

Etik Beyanı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 30/03/2022 tarihli ve 30 nolu karar sayılı Etik Kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkıları: Birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

Çıkar çatışması: Yazarlar bu çalışmada çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Finansal destek: Yazarlar bu çalışma için herhangi bir finansal destek alınmadığını beyan ederler.

Kaynakça

Arnett J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.

- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Aydın, B. ve Sarı, S. V. (2011). Internet addiction among adolescents: The role of self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 3500-3505.
- Arısoy Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 55-67.
- Baz, F. Ç. (2019). Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri üzerine bir çalışma. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 209-220.
- Bayraktar, F. (2001) İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Berger, P. L. ve Luckmann, T. (1991). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Londra: Penguin Books.
- Can, Ö., Demir, C. ve Yirci, R. (2018). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 66, 145-163.
- Chiu, S. I., Lee, J. Z., Huang, D. H. (2004). Video game addiction in children and teenagers in Taiwan. *Cyberpsychol Behavior*, 7(5), 571-581.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı* (Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Cote, J. E. ve Levine, C. A. (1987). Formulation of Erikson's theory of ego identity formation. *Developmental review*, 7(4), 273-325.
- Çelik, Ç. B. ve Odacı, H. (2011, Eylül). *Kendilik algısı ve benlik saygısının problemli internet kullanımı üzerindeki yordayıcı rolü*. 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium, Elazığ.
- Demirbaş, H. (2016). Psychiatric symptoms and problematic Internet use among Turkish university students. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 6, 103-107.
- Dereboy, İ. F., Dereboy, Ç., Coşkun, A., ve Coşkun, B. (1994). Özdeğer duygusu, öz imgesi ve kimlik duygusu -1. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1, 61-69.
- Erikson E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: W. W. Norton & Co.
- Eroğlu, A. ve Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1),

184-199.

- Kalender, B. (2019). İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 773-787.
- Kır, İ. ve Sulak, Ş. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 150-167.
- Kuss, D. J., Griffiths, M. D. ve Binder, J. F. (2013). Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 959-966.
- Niemz, K., Griffiths, M. ve Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the General Health Questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychology and Behavior*, 8(6), 562-570.
- Seyhan, D. ve Zincir, H. (2009). Tutuklu hükümlü gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile aile özelliklerinin incelenmesi ve aralarındaki korelasyonun belirlenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 11(5), 7-24.
- Stieger, S. ve Burger, C. (2010). Implicit and explicit self-esteem in the context of internet addiction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(6), 681-688.
- Şahin, N. (2014). *Ergenlik problemleri ve başatma yöntemleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Totan, T., Ercan, B. ve Öztürk, E. (2019). Mutluluk ve benlik saygısının yalnızlıkla internet bağımlılığına etkilerinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(10), 20-35.
- Young, K. S. (2004). Internet addiction. *AmBehavSci*, 48, 402-441.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in Clinical Practice*, 17, 19-31.